

Datum 2023-11-30
Dokumenttyp Yttrande
Diarienummer 2023/0288
Ert diarienummer S2023/02585
Handläggare Brita Törnell

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över promemorian Elektronisk tillgång till barns uppgifter inom hälso- och sjukvården och tandvården (Ds 2023/26)

Myndigheten för delaktighet arbetar med att främja, guida och stödja samhällets aktörer att genomföra sina uppdrag utifrån hela befolkningens behov och förutsättningar. Myndigheten för delaktighet lämnar följande yttrande.

Myndighetens synpunkter

Sammanfattning

Myndigheten för delaktighet (MFD) ställer sig positiv till promemorians förslag som bland annat kommer att underlätta för föräldrar till barn med funktionsnedsättning att kunna stödja sina barn i kontakten med hälso- och sjukvården. MFD ser också att förslagen kan, på ett bättre sätt än tidigare, skydda de barn som av olika skäl lever i utsatta situationer och där det finns behov av att kunna neka vårdnadshavarens tillgång till barns sjukvårdsuppgifter.

MFD lämnar här några allmänna synpunkter som gäller förekomsten av våld mot barn och unga med funktionsnedsättning, om vikten av att alla verksamheter som möter barn och unga har kunskap om våld mot barn och unga med funktionsnedsättning. MFD vill också framhäva vikten av att alla barn oavsett funktionsförmåga ska kunna komma till tals i de individuella bedömningar som föreslås i promemorian.

Tillgången till information underlättar för vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning

MFD bedömer att förslagen som ger vårdnadshavare tillgång till barnets sjukvårdsuppgifter kommer att skapa bättre förutsättningar för föräldrar att vara det stöd som barnen ofta behöver i kontakt med sjukvården. Det kommer särskilt gynna barn och unga med funktionsnedsättning, som ofta har många sjukvårdskontakter och dessutom ofta har ett stort behov av stöd från vårdnadshavarna långt upp i åldrarna.

Barn med funktionsnedsättning kan behöva stöd för att utöva sin rätt att komma till tals

MFD ser också positivt på förslaget om att barn redan vid 13 års ålder ska kunna neka sina vårdnadshavare tillgång till barnets sjukvårdsuppgifter. Det kommer att vara särskilt betydelsefullt för de barn som lever i olika utsatta situationer.

Här läggs också ett tydligt ansvar på vårdgivaren som kontinuerligt ska pröva om barnet riskerar att fara illa av att vårdnadshavaren har tillgång till barnens sjukvårdsuppgifter. I dessa prövningar bli barnets berättelse och röst central. MFD vill här tydliggöra att flera studier visar att barn och unga funktionsnedsättning är en särskilt utsatt grupp vad gäller möjligheten att utöva rätten att komma till tals i frågor som berör dem själva¹ Detta gäller särskilt barn och unga som på grund av sin funktionsnedsättning kommunicerar på alternativa sätt.

MFD vill också uppmärksamma att det i dag finns olika etablerade verktyg och metoder för att föra samtal med barn med olika funktionsnedsättningar liksom med barn i låg ålder. Metoderna ställer krav på att den som hör barnet har kunskap och kompetens att möta barnet på ett adekvat sätt och ta om hand det barnet har att berätta. Det är viktigt att alla som ska genomföra individuella bedömningar har tillgång till de metoder och den kompetens som behövs för att alla barn och unga, oavsett funktionsförmåga och kommunikationssätt, ska få möjlighet att uttrycka sin åsikt samt få den beaktad.

¹ (Socialstyrelsen (2019d) Uppföljning av barnkonventionens genomslag vid tillämpning av LSS, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (2019) Social kompetens – Om kompetensförsörjning av handläggare i socialtjänsten och Inspektion för vård och omsorg (2019a) Barn riskerar att bli utan stöd och hjälp.).

Funktionsnedsättning en risk för våldsutsatthet

I promemorian konstateras att det är särskilt viktigt att barn som lever i utsatta familjesituationer, till exempel där det förekommer våld, ska skyddas genom individuella åtgärder. Här har hälso- och sjukvårdspersonalen en central roll i att upptäcka barnets situation och skydda barnen genom att neka vårdnadshavaren tillgång till känslig sjukvårdsinformation.

MFD vill i detta sammanhang uppmärksamma att våldsutsatthet både är mer vanligt förekommande bland barn med funktionsnedsättning samt kan vara svårare att upptäcka, även för yrkesverksamma med stor erfarenhet av målgruppen. Våld mot personer med funktionsnedsättning kan både se annorlunda ut samt i många fall vara svårare att upptäcka än för personer utan funktionsnedsättning. Särskilt låg är kunskapen vad gäller hedersrelaterat våld och förtryck kopplat till funktionsnedsättning. Detta påverkar verksamhetens och professioners möjligheter att upptäcka, och anmäla, våld och missförhållanden.²³⁴

Behov av kunskap och metoder för att förebygga, upptäcka och hantera våld hos barn med funktionsnedsättning

Inom ramen för ett regeringsuppdrag om att kartlägga våld mot personer med funktionsnedsättning har MFD sett att hälso- och sjukvårdspersonal har behov av mer kunskap vad gäller våld mot personer med funktionsnedsättning liksom av kunskap om hur man kan förebygga våld mot målgruppen.⁵

² Myndigheten för delaktighet (2023) Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning.

³ Källström, Å., Amlakie, H., Yildirim, Z., Adaszak, S., Klint, F., Farias Vera, L., Gustafsson, J., & Holmefur, M. (2022) Att identifiera och arbeta med utsatthet för våld bland personer med funktionsnedsättning – Lärdomar från kommuner och regioner, Örebro universitet

⁴ Starke, M., Larsson, A., & Punzi, E. (2022) Våldsutsatthet för personer med intellektuella funktionsnedsättningar, Göteborgs universitet.).

⁵ Myndigheten för delaktighet (2023) Våld mot personer med funktionsnedsättning - om utsatthet och förekomst av våld.

Därför ser MFD ett stort behov av att de generella kompetenshöjande insatser som föreslås i promemorian innehåller specifik kunskap och kompetens om barn med funktionsnedsättning och deras utsatthet för våld. Detta för att inte riskera att vissa barn som utsätts för våld förblir osynliga.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har generaldirektör Malin Ekman Aldén (beslutande), avdelningschef Annika Streiler och utredare Brita Törnell (föredragande) deltagit.

Myndigheten för delaktighet

[elektroniskt underskriven]

Malin Ekman Aldén